

BYLŲ NAGRINĖJIMAS TEISMUOSE

[...] teisėjai, vykdydami teisingumą klauso tik įstatymo. [...] valstybinės valdžios ir valdymo institucijų, Seimo narių ir kitų pareigūnų, politinių partijų, politinių ir visuomeninių organizacijų ar piliečių kišimasis į teisėjo ar teismo veiklą draudžiamas ir užtraukia įstatymo nustatytą atsakomybę. Teisėjo procesinis nepriklausomumas yra būtina nešališko ir teisingo bylos išnagrinėjimo sąlyga. (*Konstitucinio Teismo 1999 m. gruodžio 21 d. nutarimas*)

[...] Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas konstatavo, jog kiekvienas baigiamasis teismo aktas turi būti grindžiamas teisiniais argumentais (motyvais). Konstitucijos 109 straipsnį aiškinant iš konstitucinio teisinės valstybės principo kylančių teisinio aiškumo, tikrumo, teisės viešumo reikalavimų, taip pat reikalavimo užtikrinti žmogaus teises ir laisves pažymėtina, kad teisingumo vykdymas suponuoja ir tai, kad teismo sprendimas yra vientisas teisės aktas, kuriame nutariami dalyje yra grindžiama motyvuojamojoje dalyje išdėstytais argumentais. Oficialiai skelbiant teismo sprendimą jame turi būti išdėstomi visi argumentai, negali būti teismo išdėstomi po sprendimo paskelbimo, kad oficialiai paskelbęs baigiamąjį teismo aktą teismas negali keisti ar kitaip koreguoti jo argumentų. Šiame kontekste pažymėtina, kad jeigu oficialiai būtų paskelbtas teismo sprendimas, kuris nebūtų grindžiamas teisiniais argumentais arba būtų grindžiamas tik tam tikra argumentų dalimi, o kita argumentų dalis būtų paviešinta po oficialaus teismo sprendimo paskelbimo, teisingumas liktų neįvykdytas. Visada išliktų pagrįsta abejonė, kad tokiais argumentais tik siekiama pateisinti teismo priimtą baigiamąjį aktą. Tokie baigiamieji teismo aktai pagal Konstituciją nelaikytini teisingumo įvykdymo aktais, kurie yra priimami Lietuvos Respublikos vardu, priešingai, tokie baigiamieji teismo aktai gali patys sudaryti prielaidas pažeisti asmens teises ir laisves, kitas asmens ginamas ir saugomas vertybes.

(*Konstitucinio Teismo 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimas*)

[...] Konstitucinis Teismas taip pat pažymėjo, kad šiuo atveju svarbiausia ne tai, kad visas baigiamasis teismo aktas būtų perskaitomas teismo posėdžių salėje, bet tai, kad jis visas būtų surašytas dar prieš priimant baigiamąjį teismo aktą.

(*Konstitucinio Teismo 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimas*)

[...] Konstitucinis Teismas pripažino, kad CPK nuostata ta apimtimi, kuria teismui neleidžiama už akių priimtų sprendimų peržiūrėti ir tokiais atvejais, kai jam yra pateikiami tokie įrodymai, kurie patvirtina, kad tas sprendimas buvo akivaizdžiai neteisingas, kad juo buvo akivaizdžiai pažeistos asmens teisės, prieštarauja Konstitucijai. Prieštaraujančia Konstitucijai taip pat pripažinta CPK nuostata, kuria teismui neleidžiama priimti pareiškimo dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo tais atvejais, kai jam yra pateikiami įrodymai, kad priimant sprendimą už akių buvo padaryta akivaizdi teismo klaida, taip pat tais atvejais, kai jam yra pateikiami tokie įrodymai, kurie patvirtina, kad tas sprendimas buvo akivaizdžiai neteisingas.

(*Konstitucinio Teismo 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimas*)

[...] Konstitucinis Teismas pripažino, kad CPK nuostata ta apimtimi, kuria įtvirtinta, kad apeliacinės instancijos teismas, nagrinėdamas kitas, ne CPK IV dalies XIX ir XX skyriuose ir V dalyje numatytų kategorijų bylas (viešąjį interesą saugančios bylos, kurios neturi baigtinio sąrašo), negali peržengti apeliaciniame skunde nustatytų ribų, nors to ir reikalauja viešasis interesas, ir jų neperžengus šio teismo sprendimas (nutartis) būtų neteisingas (neteisinga) ir būtų pažeistos Konstitucijoje įtvirtintos, jos ginamos ir saugomos vertybės, prieštarauja Konstitucijai, konstituciniams teisinės valstybės ir teisingumo principams.

(*Konstitucinio Teismo 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimas*)

[...] Asmens konstitucinė teisė, kad jo bylą išnagrinėtų nešališkas teismas, reiškia ir tai, kad asmens bylos negali nagrinėti teisėjas, dėl kurio nešališkumo gali kilti abejonių. Teismo

nešališkumas, kaip ir teismo nepriklausomumas, yra esminė žmogaus teisių ir laisvių užtikrinimo garantija, būtina teisingo bylos išnagrinėjimo, taigi ir pasitikėjimo teismu, sąlyga. (*Konstitucinio Teismo 2006 m. lapkričio 27 d. nutarimas*)

[...] lygiateisiškumo principas būtų pažeistas, jeigu tam tikra grupė asmenų, kuriems yra skiriama teisės norma, palyginti su kitais tos pačios normos adresatais, būtų kitaip traktuojama, nors tarp tų grupių nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisinamas.

(*Konstitucinio Teismo 2007 m. sausio 16 d. nutarimas*)

[...] „Asmuo laikomas nekaltu, kol jo kaltumas neįrodytas įstatymo nustatyta tvarka ir pripažintas įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu.“ Šioje konstitucinėje nuostatoje yra įtvirtintas nekaltumo prezumpcijos principas. [...] įtvirtinta nekaltumo prezumpcija yra viena svarbiausių teisingumo vykdymo demokratinėje teisinėje valstybėje garantijų, kartu ir svarbi žmogaus teisių ir laisvių garantija, jog ypač svarbu, kad nekaltumo prezumpcijos laikytųsi valstybės institucijos ir pareigūnai, jog viešieji asmenys, kol asmens kaltumas padarius nusikaltimą nebus įstatymo nustatyta tvarka įrodytas ir pripažintas įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu, apskritai turi susilaikyti nuo asmens įvardijimo kaip nusikaltėlio – priešingu atveju galėtų būti pažeista žmogaus orumas ir garbė, pakenkta įvairioms asmens teisėms ir laisvėms.

(*Konstitucinio Teismo 2007 m. sausio 16 d. nutarimas*)

[...] nekaltumo prezumpcijos principo turinys negali būti aiškinamas kaip esą suponuojantis ir tai, kad Respublikos Prezidentas gali atleisti iš pareigų apylinkės teismo teisėją, kuris savo poelgiu pažemino teisėjo vardą, tik po to, kai tam teisėjui buvo iškelta drausmės byla ir Teisėjų garbės teismas priėmė sprendimą siūlyti Respublikos Prezidentui atleisti tą teisėją iš pareigų dėl to, kad tas teisėjas savo poelgiu pažemino teisėjo vardą.

(*Konstitucinio Teismo 2007 m. sausio 16 d. nutarimas*)

[...] nekaltumo prezumpcijos principo turinys negali būti aiškinamas ir kaip esą suponuojantis *inter alia* tai, kad Respublikos Prezidentas negali atleisti iš pareigų teisėjo, kuris savo poelgiu pažemino teisėjo vardą, kol dėl to teisėjo nebus priimtas apkaltinamasis teismo nuosprendis ir toks nuosprendis neįsiteisės. [...] Konstitucijos 115 straipsnyje yra nustatyti įvairūs teisėjo atleidimo iš pareigų pagrindai, kad teisėjai gali būti atleisti iš pareigų ir „kai savo poelgiu pažemino teisėjo vardą“ ir „kai įsiteisėja juos apkaltinę teismų nuosprendžiai“. [...] Konstitucijoje *expressis verbis* nėra nustatyta, kokie teisėjo poelgiai yra priskirtini prie tokių, kuriais yra pažeminamas teisėjo vardas; formuluotė „teisėjo vardą pažeminantis poelgis“ yra talpi, ji apima ne tik teisėjo elgesį, kuriuo jis teisėjo vardą pažemino vykdydamas savo, kaip teisėjo, įgaliojimus, bet ir teisėjo vardą pažeminusį elgesį, nesusijusį su teisėjo įgaliojimų vykdymu; kad pagal Konstituciją įstatymų leidėjas, taip pat teismų savivaldos institucijos turi diskreciją nustatyti, kokie teisėjo poelgiai yra priskirtini tokiems, kuriais pažeminamas teisėjo vardas, tačiau nei įstatymais, nei teismų savivaldos institucijų sprendimais negali būti nustatytas koks nors išsamus (baigtinis) poelgių, kuriais teisėjas pažemina teisėjo vardą, sąrašas. [...] sprendžiant, ar teisėjo poelgis yra toks, kuriuo pažeminamas teisėjo vardas, kiekvieną kartą turi būti įvertinamos visos su tuo poelgiu susijusios ir turinčios reikšmės bylai aplinkybės.

(*Konstitucinio Teismo 2007 m. sausio 16 d. nutarimas*)